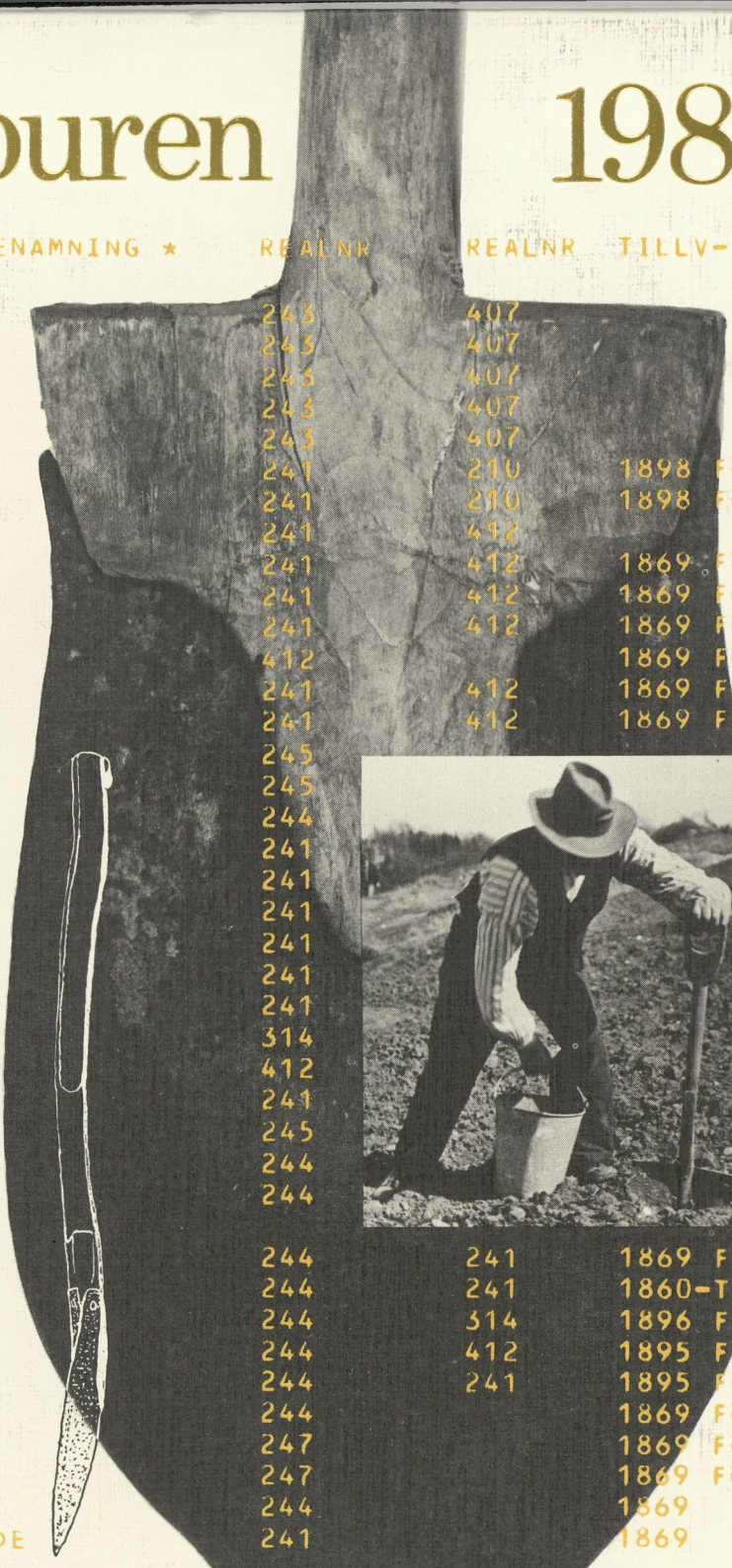


REALNR TILLY-TID

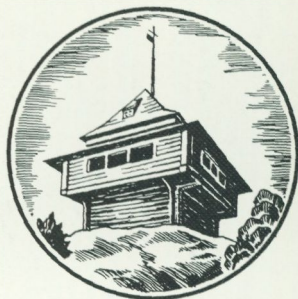


243	407	
243	407	
243	407	
243	407	
243	407	
241	210	1898 FORE
241	210	1898 FORE
241	412	
241	412	1869 FORE
241	412	1869 FORE
241	412	1869 FORE
412		1869 FORE
241	412	1869 FORE
241	412	1869 FORE



244	241	1869	FORE
244	241	1860-T	
244	314	1896	FORE
244	412	1895	FORE
244	241	1895	FORE
244		1869	FORE
247		1869	FORE
247		1869	FORE
244		1869	
241		1869	

Fataburen



1983

Nordiska museets och Skansens årsbok

Redaktör: Arne Biörnstad
Redaktionssekreterare: Berit Nordin

Summaries translated into English by
John Hogg

Omslagsarrangemang: Håkan Lindström
Om inte annat anges tillhör bildmaterialet Nordiska museet
© Nordiska museet och respektive artikelförfattare
Tryckt hos Bohusläningens Boktryckeri AB, Uddevalla 1983
ISSN 0348-97IX

Upplevelse genom kunskap – kunskap genom upplevelse

Elisabet Stavenow-Hidemark

Det finns tillfällen i en museimans liv då ett föremål kan ge en så överrumplande upplevelse att man aldrig glömmer det. Upplevelsen av ett konstverk – förhöjd puls, feberkänsla, svindel – har ibland beskrivits. Även om man senare kanske inte förstår riktigt varför upplevelsen var så stor, eller ens tycker att konstverket håller, finns upplevelsen kvar, ett minne av förhöjda sinnesförnimmelser och lyckokänsla.

Också föremål som inte har direkt med konst att göra kan ge plötsliga och bestående upplevelser, en inblick i ett historiskt sammanhang, förståelser av känslor eller sedvänjor. Jag talar nu inte bara om den kunskap föremålen kan ge utan om den upplevelse som gör kunskapen levande.

Det finns föremål av historisk dignitet som har givit sådana upplevelser till generation efter generation. Rent klassiska är väl Livrustkammarens fyra kulhåll: Gustav II Adolfs skjorta, hans häst Streiff, Karl XII:s hatt och Gustaf III:s maskeradkostym.

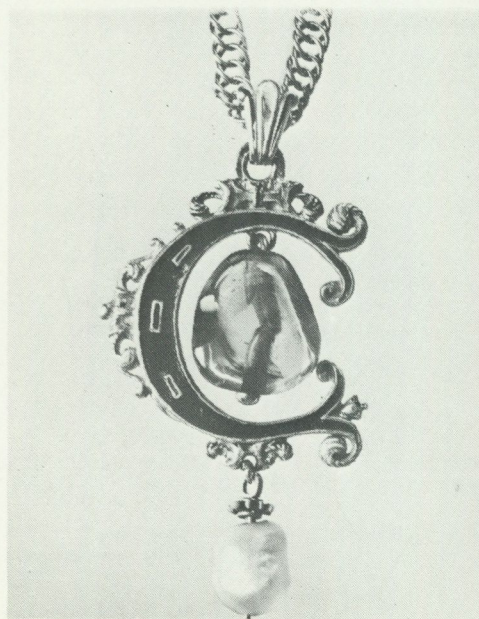
I Washington på Air and Space museum visas en sten från månen på så sätt att man får röra vid den. Känslan av delaktighet, av här och nu blir oförlömlig.

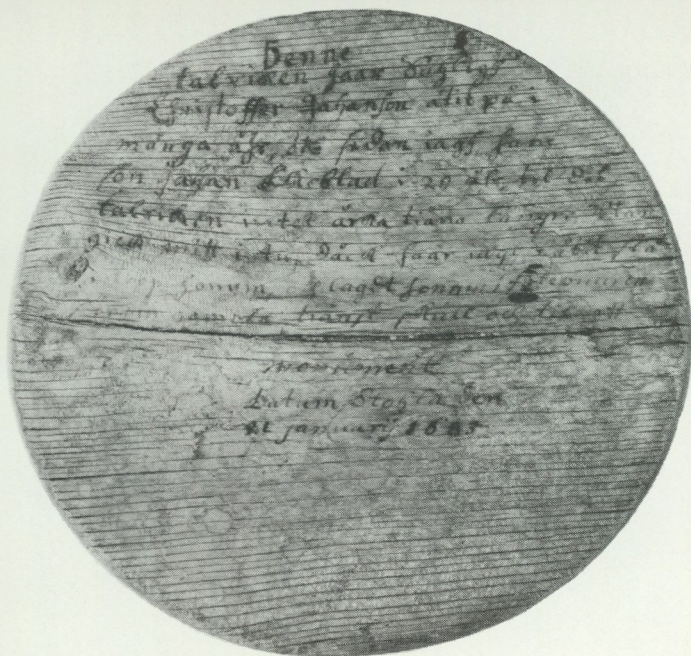
Nordiska museet har åtskilliga föremål, som förtäta förmedlar ett sus av historiens vingslag. Ett sådant är det hängsmycke, som bars av Gustaf Banér fram till den 20 mars 1600, den dag då han halshöggs vid Linköpings blodbad. Vid avskedet från familjen, överräckte han smycket till dottern Margareta, för att överlämnas till äldste sonen Svante Banér. Hans lugn och gudsförtröstan och hans och familjens sorg mö-

ter oss i dottern Annas beskrivning av avskedet. Det är kunskapen om detta som ger smycket dess utstrålning, så mycket större än vad ett renässanssmycke av guld, emalj och pärlor men utan känd historia kan ge.

Ett annat sådant föremål är den sk dis-

Riksrådet Gustaf Banérs hängsmycke av guld, röd och grön emalj, en safir – trohetens symbol – och en hängande oregelformad pärla. Bokstaven C syftar på hustruns namn, Christina Sture. Gustaf Banér överlämnade smycket till ett av sina barn vid avskedet inför sin avrättning vid Linköpings blodbad år 1600.





Trätallrik från godset Stola i Västergötland. Den användes till vardags av godsets ägare i två generationer, greve Christoffer Johanson Ekeblad och ambassadören Johan Ekeblad, fram till 1685. Påskriften berättar tallriken historia.

ken från Stola, trätallriken som användes till vardags på godset Stola i Västergötland, först av översten Christoffer Johanson Ekeblad (d 1664) och därpå av dennes son ambassadören Johan Ekeblad (f 1629, d 1697). Den slitna trädysken förmedlar själv sin historia genom de två påskrifterna:

Denne talriken haar Saligh Christoffer Johanson ätit på i många år, och sedan iagh hans son Johan Ekeblad i 20 år til det talriken intet årka tiäna längre wtan gick mitt i tu, dåck haar iagh låtit slå ihoop honum och lagdt honum i fatebuuren för sin gambra tjänst skull och til ett monument Datum Stohla den 21 januarij 1685.

På motsatta sidan finnes denna påskrift: Till ett bevis på fornda världens tarflighet och goda hushåldnig bör vetas, att dene Johan Ekeblad hadde fåt då han var Resident i Frankriket af kon: Ludvig XIV. en magnifque Silfver Service; Stola. 1 Sept: 1796 Clas Ekeblad Grefve til Stola.

Tydligare än så kan inte skillnaden mellan vardag och fest markeras. Också föremål av långt obetydligare dignitet kan berätta. Ofta behövs bara att man är lyhörd och tar

tid på sig, ibland kan man få hjälp av en inskription eller märkning eller av några uppgifter som följer föremålen. Det kan också vara kunskaper som man redan har, som får liv och mening i kontakt med ett föremål.

I det följande skall jag berätta om möten med några sådana föremål. Jag säger möten därför att de medfört överrumplande upplevelser. De är alla knutna till nyförvärv som jag själv tagit emot eller katalogiserat. Kontakten med givarna och känslan av upptäckt har naturligtvis bidragit till upplevelsen.

Jag hade fått i uppdrag att katalogisera fröken Vera Cedergrens textilsamling, som skänktes till museet 1961 och utställdes året därpå. I lådorna med dyrbara siden och spetsar fann jag en liten gråaktig, hopskrynklad – som jag först trodde – trasa av ett material som liknade det som användes i gasbindor. Jag vecklade försiktigt upp den och se, det var en empireklänning för en



Klänning av tunt florstyg av bomull, sydd för en okänd ung flicka omkring år 1810. Klänningen väger bara 50 gram.

ung flicka. Den var så liten och tunn att jag inte kunde avhålla mig att ett ögonblick hålla den dold mellan mina slutna händer. När jag väjde den på en brevvåg fann jag att vikten var 50 gr. Kanske är den sydd till en 12–13 års flicka omkring 1810. Den visade sig var gjord av vit florsväv av bomull. (Florsväven skiljer sig från gasväv genom att varptrådarna slingrar om varandra två och två mellan varje inslag, vilket gör att väven blir fastare än gas, som är vävt i tuskraft.) Klänningen har en slät, rund urringning och högt liv, skuret i ett med framvåden och åthållet med dragsko under bysten. Hela framsidan är slät. Ryggen är tygrikare och hoprynkad genom dragskon. De långa släta ärmarna avslutas med en volang, som är jämte ett prydnadsveck på kjolen den enda utsmyckningen. I konstverk från 1800-talets början ser man ofta flickor i just sådana enkla klänningar, vita enligt antikens ideal. På teckningar ser man hur klänningarna formade sig efter kroppen vid rörelse eller i vind. Detta slags bomullstyg har fullt med hullingar som hakar sig i varandra, precis som i en gasbinda. Det gör att väven hakar i sig själv, den måste ha kletat vid kroppen och kvarhållit rörelserna. Det visar karikatyrer från tiden. En sådan klänning var kanske det tunnaste plagg som kvinnor varit iklädda och parisermodet föreskrev ett minimum av underkläder; borta var de vadderade underkjolarna och borta var korsetterna. I Paris sägs tongivande damer ha haft laxfärgade triksånderkläder – det s k nakenmodet. I Sverige har man nog burit en sedesam underkjol under klänningen och unga flickor har haft byxholkar synliga under kjolkanten. Skönhetsidealet fordrade att flickorna skulle vara spåda och magra och så avbildas de. Medan detta mode var aktuellt var vintrarna visserligen inte så kalla som under 1600-talet men kallare än nu. Trots detta hade fönstren gått upp i storlek, också det en modefråga, som hade en orsak i att det blivit lättare och billigare att göra stora glas. Innanfönster fanns, men inte överallt. Det är omvittnat hur man frös och hur unga flickor svälte sig till lungshot under den-

na tid. Vi vet ingenting om vem som burit den lilla klänningen. Men när jag stod med den, så oändligt liten och tunn, i min hand så blev detta mode och dess konsekvenser med ens så tydligt.

En dag, det var i februari 1957 kom en dam i äldre medelåldern upp till mitt tjänsterum för att överlämna en gåva. I sin mors gömmor hade hon, efter dennas död, funnit fem små hemsydda dräkter för en 2–3 års gosse. Föräldrarna, var häradshövding Hjalmar Eklundh och hans maka Signe f Hyltén-Cavallius, dotter till den kände folklivsforskaren Gunnar Olof Hyltén-Cavallius. De gifte sig 1879. Sonen Bengt föddes i maj 1883 och dog i september 1886. Det var hans små kläder som modern behållit som relikier utan att någonsin nämna dem för sin dotter. Dottern, fru Anna Smith, överlämnade dem med en åtbörd som "jag kan ju inte slänga bort dem, men vad skall jag göra med dem" och jag tror nästan det var med tacksamhet som hon såg att museet mer än gärna ville ta hand om dessa småplagg. Plaggen är lite slitna av tvätt och användning, det gör den lille pojken så närvarande och jag kan inför dem känna hur svår saknaden måste ha varit för modern, så svår att hon aldrig visat kläderna för de yngre syskonen.

Vardagskläder för barn, särskilt för pojkar, är mycket sällsynta. Vanligen ärvdes de och slets ut. För Nordiska museet var detta ett behövligt nyförvärv. Kläderna har mycket olika karaktär. Det är en liten kostym, bestående av en kort kolt och byxor av smalrandigt blått och vitt bomullstyg garnerad med vita trikåband. En antydd väst av vitt bomullstyg är insydd som en isättning i koltén, som trots flickknäppning får ett rörande drag av mansplagg. Byxorna är knäppta i sidan. En sjömansdräkt av blå bomullslärf med vita bandgarneringar har en blus med lång ärm, dragsko nertill och randig isättning. Byxorna är av samma material, knäppta i sidan och med knapphål i linningen för att knäppas fast vid livstycket. Dessutom finns en kolt av samma tyg med raka framstycken, men ryggen har



Tre små gossdräkter som burits av Bengt Eklundh, död 1886 vid tre års ålder och son till en ämbetsman i Stockholm.

Ovan tv. Kolt och byxor av smalrandigt blått och vitt bomullstyg med västliknande vitt framstycke. Th kolt av blått ylletyg garnerad med flätade band i svart och guld.

Tv kolt av gråbrunt melerat ylletyg med besättning av brun sammet, bakifrån. Märk hur man lagt veck över stussen påverkad av damernas tornryrmode. Foto Birgit Brånvall.

sex lagda veck under en sleif. I tornyrmodets tid tycks det ha känts nödvändigt med extravidd över stussen även på en liten pojke.

Ännu mer påverkad av dammodet är en liten vinterkolt av brungrått ylletyg med garnering av brun sammet och med veck lagda över stussen. Den femte kolten är av blått ylletyg, garnerad med flätade band i svart och guld. Den är längre och kan möjligen varit använd som en liten rock. De små plaggen utmärker sig inte för någon högre sömnadskonst. Alla är sydda på maskin, enligt uppgift troligen av familjens hemsömmerska, mamsell Bergfeldt. De är fodrade med olika bomullslärfter, inte mindre än tre sorter i den blå yllekolten. Man tog vad man hade. Hemsömmerskor sydde ju vanligen damernas kläder, här har inte mindre än fyra av de fem plaggen fått flickknäppning. Det aktuella dammodet satte spår även i småpojknas kläder, det framgår också av modejournalerna.

Värdet av de fem små dräkterna är att de visar hur en liten gosse av ämbetsmannafamilj var klädd vid 1880-talets mitt, långt innan barnkonfektion slog igenom. Den tragiska bakgrunden som är anledningen till att plaggen bevarats kan vi inte bortse från. I ljuset av den blir de mänskligt gripande.

Under en period, då jag arbetade på högreståndsavdelningens textilavdelning, hade vi fått ovanligt många intressanta dräkter som gåva eller deposition till museet. Därför gjordes en monter med nyförvärv i dräktgalleriet 1958. Bland dräkterna var en vardagsklänning av randigt bomullstyg, som tillhört någon av Lars Johan Hiertas fem döttrar. Kjolen är draperad fram och uppbyggd till stor tornyr bak. Med välberäknad nonchalans har draperingarna fästs så att det randiga tyget ständigt intar nya riktningar. Livet är åtsittande och försett med långa ärmor. Tygets randning är använd på ett uppfinningsrikt sätt som revärer över livets enfärgade blå isättning, som kantning på den sedesamma kragen och på svallet av de blå plisserade vo-

langerna och som dekorativa band. Klänningen gjordes i ordning för utställningen. Jag tror det tog en och en halv dag att stryka den med dess plisséer; vi som arbetade med utställningen undrade hur ofta den kunde ha strukits vid användning under varma sommardagar.

I vårt tycke var klänningen hänförande raffinerad med sitt släta åtsittande liv och rikt draperade kjol. Därför blev jag förvånad när en besökare, en mycket gammal dam, sa: "Jag har alltid tyckt att det är det fulaste mode jag sett." Det var hennes första vuxenmode, hon var född omkring 1870. Hennes kommentar hade väl fallit i glömska, om jag inte någon tid senare visat en annan dam av samma åldersklass de utställda dräkterna och fått en likalydande kommentar: "Det var ett ovanligt fult och tråkigt mode".

Kan de ha tyckt så när de som unga bar tornyr? Eller var det minnet av detta egentligen djupt utmanande mode, i vilket de bjudits ut på äktenskapsmarknaden, som kom dem att slå bakut. Den utbyggda stussen syntes dem nu löjlig. Jag fick höra om gatpojkar som lagt ett knippe morötter på en ovanligt välutbyggd tornyr för att se hur länge det låg kvar. Jag fick den uppfattningen att de gamla damerna fann dräkten oblyg. Det jag själv uppfattat som en tillknäppt och anständig dräkt bytte karaktär inför mina ögon. Jag jämförde med de andra utställda dräkterna av siden från samma tid. Den höga och framhävda bysten, den hårt åtdragna midjan och den vaggande tornyren måste ha gjort sina unga bärarinnor dubbelt lockande med den sedesamma höga halsen och de långa ärmarna. Samtidigt värnades de sk familjeflickornas renhet så effektivt att det hände att de hölls okunniga om släktets fortbestånd. På baler presenterades dessa flickor i klänningar helt utan ärm, med generös uringning och med snibbliv, som gjorde kvinnoskötet till dräktens kompositoriska centrum. Ernst Ahlgren har i Fru Marianne (1887) skildrat verkan av en ung kvinnas nakna hud mot balklänningens sammet:



Sommарklänning av blå-, beige och rosarandigt samt enfärgat blått bomullstyg. Tornyren är uppbyggd med välberäknad nonchalans. Har burits av en av Lars Johan Hiertas döttrar. Deposition i Nordiska museet.



Mor och dotter klädda till bal. Dottern slår sedesamt ner blicken men hennes dräkt framhäver och blottar oblygt hennes kvinnlighet, en läckert förpackad vara att föra ut på äktenskapsmarknaden. Modebild ur *Der Bazar* 1884.

Hon var klädd i blekblått storblommigt siden, i sammansättning med mörkblått sammet. Livet slöt fast åt figuren och liknade ett harnesk. Över axeln rundade det sig upp mot halsen, men var öppet i en lång snibb ned på ryggen och likaså framme. Av ärm fanns icke ett spår. Tvärtom, det var uppringat så att hela axeln blev blottad och visade sin rundning helt upp över leden. Ringningen var endast kantad med en chenille-snodd, vilken satt så stramt åt, att den nästan skar ned i hullet. Varken vid axeln eller kring halsen syntes en skymt av linne, och man fick ett intryck av att det icke fanns något under klänningen, utan att den vilade på hennes nakna kropp.

Det hjälpte lika litet att underkjolar frasade, som att det under släpet skymtade fram ett krus

av vita garneringar; det fanns alltid kvar denna hals och dessa armar, som, genom sin oförmedlade kontrast mot denna mörka sammet, fingo ett utseende av stötande nakenhet.

Den blårandiga klänningen i sin sobra elegans, har väl aldrig verkat så utmanande, men den väckte minnen och kommentarer som kom detta modes dubbla budskap att stå tydligt: lockelsen och prydhetsen i samma dräkt.

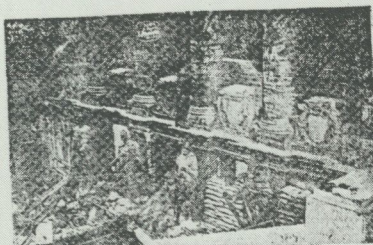
Det sista föremålet som jag ska ta upp berör mig på ett annat sätt än de tidigare, här har jag en större delaktighet. Det är en modell av ett flickrum, tillverkad på en

Modell till flickrum tillverkad på en Carl Malmsten-kurs i Bjärme i Jämtland sommaren 1945. Skalan är ca 1:7,5. Den främre väggen med dörr, skåp och bokhylla är bortlyft vid fotograferingen. Foto Birgit Brånvall.



Genomsnittligt brändes 12.000 personer dagligen i Auschwitzlägret. — Himmler inspekterade lägren och öppnade själv krematorieugnarna.

Fredagen den 20 juli



Riksdagshuset i Berlin har fungerat som en väldig autografbok för röda arméns soldater, vilka efter att ha nått Berlin präntat sina namn på pelare och alla upptäckta ställen.

Japan

Londonförlag

Uppm
ovi

Stockho

Ritauss Bureau utskände korrespondent meddelar: Tyske generalhövste kommandant i Lublin från Zeitung två brev, varit han ber gamla ter, som de kända till från förtäntes- Moser brännmärkor indignerat hitlerregimen, vilken han gte direkt ansvarig för mordet på 100.000-tals människor. Han förklarar att han anser det som sin plikt efter 42 års

tjänst i tyska armén, som deltagare i två världskrig och som blivare av de högsta tyska ordnare, att hjälpa till att avslöja de djuriska handlingarna i lägret. Han skriver, att då han förtäntare till honom: »Som representant för krigsmakten är det strängt förbjudet att gå in i lägret eller fråga om vad som föregick där inne. Vi bör helst låta bli att röra i saken.»

Moser kunde emellertid inte bli ovetande om vad som skedde i Majdanek, då stanken från de brända liken märktes i hela staden. Himmler inspekterade lägret sommaren 1943, och detta visar att lägret existerade med de högsta tyska myndigheternas godkännande. Tidningen offentliggjorde uppgifterna om offentliggörelsen av borden ha talat tillförsäkra. De lukter av de brända likordena, som på det största sätt vid de döda kropparna att ha något att göra. Den innehåller några skildringar från Auschwitz och en...

Havererade
tyska plan
till

Lönnerna

500 barn från Belsen till Sverige

De flesta sakna föräldrar.
Kannibalism förekom i lägret

Från LT:s korrespondent
Hanna Strömberg

Av de 10.000 koncentrationslägrefångar, som under de närmaste veckorna väntas till Sverige från Tyskland och varav omkring 200 är barn.

TYSKA NORGERYKTEN
Hitler flydde
till Japan med
hemliga vapen

Östersund

Gärsta förs

Malmö, fredag (TT)

Bullefesta hade på torde en sovjettysk flygdelegat, närvarande besöker Sve underhållna om Sovjeterna tagande av vitsa i Sverige tyska plan.

Chief för den tyska delegati Gernate Guerguy Ovtcharov, och följes bl. a. av en representant för legationen samt motörspertter. I anse av kapten Albin Albreberg, i ena av de...

Tisdag den 31 juli 1945

Ny typ av
gävpaket till
grannländerna.

Enligt medgivande från livsmedelskommissionen och handelskommissionen kan Svenska Norgehjälpen och Hjälpkommittén för Finlandarna m. i viss utsträckning förmedla en engångsändning av paketet från svenska företag och organisationer till motsvarande företag och broderorganisationer i Norge och Finland.

Paketet innehåller 1 kg köttkonserver, 1 dl. 1 kg. torr mjölk, 1/4 kg. vetenskapsbröd, 1/4 kg. kaffe, 1 kg. makaroner, 1 kg. potatisstaplar.

"Potatisstaplar" även
vid kronobergarna.

Krigarna flydde från matalen, där potatisen hotade.

Vid Kronobergs regemente utbröt på måndag i m. då andra frukosten skulle serveras matstreck, i det hela den till cirka 600 man uppgående styrkan lämnade matalen. Med anledning av matstrecken meddelar regementsintendenten, kapten Gösta Eckerbom, att den måltid som ratades av manskapet, bestod av smörg, bröd, inlagd sill, gröt och 1/2 kg. potatis. Det är sant att...

Herriot vittnar
mot Petain.

I målet mot marskalk Petain av gav på måndagen Herriot sitt vittnesmål. Han betecknade sig som vittidig ställsman mot händerna på ryggen. Jag vill endast framföra vad som är i nationens intresse såde han. Petain lyssnade söga och flögade Från början var jag absolut mot pensillierad, förestätt Petain. sluttet sig för att inte lämna Frankrike. Vi sade då: Stanna om, ni vill att regeringen bege sig till med presidenten...

En ruskig
anblick.

Fullt av lik i det underjordiska järnvägsstaket i Berlin.

(U. P.) Berlin, 26.

Tyskt uppreisningsmanskap, som en gång varit nere i det underjordiska järnvägsstaket i Berlin, vill inte gå tillbaka ut. Varken ryssar eller pengar kan förmå dem att göra så. Manskäp, som varit där nere en gång, signalerade omedelbart att de ville bli tagna upp i dagaljust igen, då den sijn de möttes av att så fruktansvärd.

Den 5 km. långa sträckan mellan Anhalter och Stettiner Bahnhof var full av liken efter personer, som sökt skydd där, då striden om Berlin var som hetast.

Den idylliska rumsmodellen var inpackad i tidningar. Ljuskopior från emballaget, Länstidningen Östersund 2/7 och 20/7 1945, Östersundsposten 26/7 och 31/7 1945.

sommarkurs, som Carl Malmsten höll i Bjärme i Jämtland sommaren 1945. Modellen gjordes av min syster Margareta, då nybliven studentska. Vid kursens slut omkring 1 augusti visades vad eleverna åstadkommit på en liten utställning. Jag själv, som då var gymnasist hade fått resa dit, efteråt skulle vi vandra i de jämtländska fjällen.

Modellen av flickrummet är inte alldeles olik vårt eget rum: två sängar, ett skrivbord, en chiffonier, en bekväm stol, bokhyllor, småbord och lite tavlor och prydnadssaker, skolschema. Färgerna i modellen är de för Malmstens inredningar typiska milda färgerna, med blått på sängarna, guldgul fätölj, tomatröda stolsitsar och ljusa gardiner. Fätöljen, stolarna med pinnrygg, det lilla bordet och en stålampa går tillbaka på Malmstens modeller.

Efter kursavslutningen packade vi ihop modellen, lade in de enskilda delarna i tidningspapper, spikade ihop lådan och sände den till föräldrahemmet. Där blev den stående till 1972 och inför en flyttning erbjöds den till Nordiska museet. Samtida modeller kan berätta mycket och museet tackade ja. Det blev min uppgift att katalogisera. Jag packade upp alla föremålen, sökte sätta dem samman och tankarna vandrade mellan det flickrum vi delat under många år och upplevelsen av det storslagna landskapet i Bjärme, de öppna glada människorna och de ljusa nätterna. Mer vore väl inte att säga om detta om inte mina ögon fallit på de tidningar – Östersunds Posten och Läns-tidningen – som legat som fyllning i lådan. De var från juli 1945 – läste vi över huvud taget tidningar i de dagarna? Det var första sommaren efter andra världskriget, Europa låg i spillror, splittrade familjer sökte efter sina saknade. Allierade trupper upptäckte Berlins U-bahn full av döda... I de här dagarna rullades sanningen upp, koncentrationslägerna hade öppnats. Orden räckte inte att beskriva vad som upptäcktes. Om detta kan man läsa i de nu

inmärkt gulnade tidningsbladen, som råkade bli emballage. Det står bland lokalnyheter, en tågolycka och simpromotioner.

Den blonda flickrumsmodellen, som så aningslöst packats in i tidningar blir en bild av landet Idyllien, så märkvärdigt oberört av det som hände runt omkring, av det som stod att läsa i tidningarna.

Det val av föremål som jag här har gjort, av dräkterna och rumsmodellen, kan verka alltför tillfälligt, men med detta vill jag säga att man aldrig vet i förväg vad ett föremål kan förmedla. Det som förefaller vara aldrig så obetydligt kan öppna vägen till en upplevelse. Det händer dock inte så ofta att föremål inom det kulturhistoriska området kan förmedla en sådan upplevelse genom sin blotta utstrålning. Det är kunskapen om den situation i vilket föremålet fungerat som gör det möjligt att förstå vad man ser. Det uppstår en växelverkan mellan ord och föremål, mellan kunskap och upplevelse. Att göra den växelverkan tydlig är en av museimannens mest spännande uppgifter.

Källor och litteratur

Av de föremål som är nämnda i denna uppsats är disken från Stola, den vita empireklänningen, bomullsklänningen med tornyr och en av de små gossdräkterna utställda i museet. Banérsmycket var tidigare utställt tillsammans med ett porträtt av Gustaf Banér, klädd i svart dräkt mot vilken smycket avtecknar sig.

Lindblom, A., Det Banérska familjesmycket. I Fataburen 1952, s 7f.

Karlsson, W., Ett svenskt herremanshem på 1700-talet. Claes Julius Ekeblads inventarium över Stola 1790. 1940.

Lagercrantz, B., Gamla tallrikar. Uppsala 1959, s 18.

Summary

Perception through knowledge—knowledge through perception

This article is an attempt to capture the perception of a number of objects the author has met with in her work as museologist. She wishes to show how information accompanying objects can give a sudden insight into historical contexts, usages and customs, but also how knowledge already possessed can gain life on meeting with an object.

Every large museum possesses a number of objects of historical significance and symbolical weight which can be experienced by generation after generation. Two examples are given from the collections of Nordiska museet: the renaissance jewel worn by Count Gustaf Banér until 20 March 1600, the day on which he handed it over to his family before going out to be beheaded, at the King's order, in the Linköping massacre. The event is related in detail by his daughter. And the second, the worn wooden plate put to everyday use by two generations of owners of the Stola estate in Västergötland. One of the latter had as ambassador in Paris received a magnificent set of tableware from Louis XIV. No more palpable evidence could be given of the difference between the everyday and the festive occasion.

The other examples are intended to show that even simple objects can produce a strong impression. They are drawn from the author's experience.

An Empire dress for a young girl from around

1810 came to the museum as a small crumpled-up rag. It could be held within one's clasped hands, it weighed only 50 g. The tyranny of fashion became suddenly clear—the compulsion to be slender and to shiver in flimsy clothes at the same time as the indoor climate in new houses was made harsher by increasingly large windows.

Five small garments are a moving memento of a small boy who died in 1886, only 3 years old. They were secretly kept by his mother and found only after her death.

A refined bustle dress from the 1880s was considered by two old ladies born around 1870 as an example of the ugliest fashion they had experienced. It was the fashion of their youth and from their intimations it appeared that they found it immodest. The dual message of the bustle fashion became clear: prudishness and enticement.

Finally a model of a girls' room, made on a summer course in 1945 arranged by Carl Malmsten, designer, furniture-maker and reformer of interior decoration. Light colouring, a cosy milieu. In the cataloguing it was discovered packed away in newspapers from July 1945. The model grew into a symbol of an idyll in glaring contrast to the world events recounted in the newspapers.